

ERITREAN REVOLUTIONARY DEMOCRATIC FRONT

“ጥሙር መኸተ” አንጻር መን?

ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስ አብ መጠቀሚያ ሳይኒ 2010 ብሽም ቃለ-መጠይቅ፡ ምስ ዝተፈላለዩ ጋዜጣታት ንነዊሕ ሰዓታት ዓጀውጀው ኢሉ። ኢሳይያስ፡ ናይ ዓለምና ፖለቲካዊ ፈላጎቱን ሓላዩ ዝተበደለ ህዝብታትን ኮይኑ ክቐርብ፡ እሱርን ዝርጉፍን መደረታት ኣሰግዑ። ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ካብ ውሽጣዊ ሃገራዊ ኣጀንዳኡ ወጸኡ፡ ብዛዕባ ሰባናን ዓለምናን ክህውትት ንፈለግ እዞም ከም ዘይኮነ፡ ህዝብታትና እናሓፈሩ ዝገከሩዎ ሓቂ እዩ። ግን ድማ ኣይከም ሎሚ ዓመትን፡ ናይ ሎሚ ዓመት ህውተታ ግን ኣገዩ ንበይኑ እዩ። እዚ ኩሉ ህውተታን ዓጀውጀውን ድማ ብዘይ ምኽንያት ኣይነበረን።

ንልዕሊ ዓሰርተ ሓሙሽተ ዓመታት፡ ንጎረባብቲ ሃገራት ብምሕግስ፡ ሕሉፍ ሓሊፉ ድማ እናዘለለ ልኡላውነት ሃገራት ክግህስ፡ እናዓንደረ ዞባዊ ሰላምን ምርግጋእ ክፍርስ ጸኒሎን ኣሎን። ብተደጋጋሚ ዓገብ እናተባህሎ፡ ግብረ-መልሱ ግን፡ ብትምክሕትን ብደዐን፡ ኣበይ ዝነበሩ እዮም? እንታይ ኣፍለጦም፡ ልሙሳት ብዝብሉ ነውራም ዘለፉታት ክክፍሙም እዩ ጸኒሎ። ንዝተፈላለዩ ዞባውን ኣህጉራውን ውድባት እናነኣኣሰን እናዘለፈን፡ ዲፕሎማሲያዊ እንደ ስኢኑ ከም ዕቡድ ክልቢ ክነብሕ ጸኒሎን ኣሎን። ሕሉፍ ሓሊፉ ድማ ኩነታት ሰማልያ ንጸቢብ ጉጅላዊ ረብሕኡ ንምውጃል ዝኣለመ፡ ምስ ብግብረ-ሽበራዊ ምንቅስቃስ ዝጥርጠሩ ሓይልታት ሰማልያን መወልቶም ዝኾና መንግስታትን ተጫዥዮ፡ ሰማልያ ናይ ዞባና፡ ኣህጉርናን ዓለምናን ስግኣት ከም ትኩውን ይገብር ኣሎ። ዓገብ ንዝብሎ ከም ጸላኢ ቆጻሩ ክሃልል ዓመታት ኣሕሊፉዮ።

ማሕበረ-ሰብ ዓለም፡ ንርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ አብ ብርኩ ወዲቐ ምልማን ክሳብ ዝተርፎ ተማሕጺኑዎዩ። ግን ድማ፡ ኣብ ብረታዊ ተጋድሎና ብገባሪ ሓዳጊ ባህሪኡ መወዳደርቲ ኣልዕ ኮይኑ ዝመጸ፡ ድሕሪ ሓርነት ፖለቲካዊ ስልጣን ንበይኑ ዝበሓተ ኢሳይያስ፡ መሊሱ ዘሻድኖ ኮነ። ንህዝብታት ኤርትራን ሓይሊ ምክልኻሉን ከም ግሉዝ ኣኹሞ መገልገልቲ ገይሩ። ንንኡሽተይ ሃገረ ኤርትራ ጥራሕ ክገዝእ ኣየዕገብን። ስለዝኾነውን ፍቓድ ዝህቦ ባይቶ ይኹን ካቢና ሚኒስትራት ዘይብሉ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ካብ ጽባሕ ነጻነት ጀሚሩ፡ ኣጸብዕቱ ናብ ከባቢ ሃገራትን ዞባ-ዓበይቲ ቃላያትን ክቐርብ ጊዜ ኣይወሰደሉን። ከም ተናኻሳይ ክልቢ፡ ሰራዊቱ እናለኣኸ ሓዊ ክርኮዕን፡ ኣብ ኮንትሮባንድ (ዘይሕጋዊ ንግዲ) ዝዋፈሩ መሳርሒኡ ሰብ ጽሩራ ነጋዶ ኣበሉ፡ ሃብቲ ጎረባብቲ ሃገራት ክዘምት ከም ቀንዲ ዋኒኑ ገይሩ ሓዞ።

ብትምክሕቲ ተነፊሑ መን ከማይ ኢሉ ሃገር ብዘይ ቅዋም እናገዝእ፡ ኩሎም ሰብኣውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ህዝብታት ኤርትራ ብምርጋጽ፡ ሂወት ዜጋታት ካብ ክብሪ ዋጋ ደርህ ንታሕቲ ብምቐጻር፡ ኣብ ዘይፍለጥ ቤት ማእሰርታት ጻጉኑ ንሕልፈት ዝዳርግ፡ ጨካኝ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ኣብ ከባቢና፡ ኣህጉርናን ዓለምናን ኣወንታዊ ተራ ዝጸወት መራሕ ክኸውን ኢልካ ምጽባይ ዘይሕሰብ እዩ። ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ ኣብ ዕድመ ስልጣን፡ ኣብ ከባቢና ይኹን ዞባና ዝፈጸም መዘና ኣልዕ ወንጀላት፡ ነጻብራቕ ናይቶም ኣብ ልዕሊ ህዝብታትና እናፈጸምን ዝመጸ መወዳደርቲ ዘይብሎም ወንጀላትንምበር፡ ንህዝብታት ኤርትራ መልእኹ፡ ንኸባቢናን ዞባና ድማ ሰይጣናዊ ባህሪ ስለዘለዎ ኣይኮነን።

ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተገለጸ፡ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስ ኣብ ልዕሊ ህዝብታት ኤርትራ ኣብ ውሽጢ ከባቢ 19 ዓመታት ዝፈጸምን ዝፍጽሞም ዘሎ ግፍዕታት፡ ናይ ከባቢና መንግስታት ይኹኑ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ይሕንሰሉ ነይሮምኳ እንተዘይበልና፡ ዓው ኢሎም ዓገብ ትገብር ኣሎኻ ክብሉዎ ከምዘይጸንሑ ሕሉፍ፡ ተዘክሮና እዩ። ብርግጽ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ኣብ ልዕሊ ህዝብታትና ከውርዶ ዝጸንሑን ዘሎን ኣረሚናዊ ግፍዕታት፡ ቀንዲ መፍትሒኡ ኣብ ኢድ ህዝብታት ኤርትራን ተቃዋሚቲ ሓይልታቱን ዝወደቐ ምዃኑ ዘተሓታትት ኣይኮነን። እንተኾነ ግን ብሰንኪ ሕመቕ ሓይሊ ተቃዋሚና፡ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ዓገብ በሃሊ ስኢኑ፡ ካብ ሃገርና ሓሊፉ ንጎረባብትናን ዞባናን ኣረኻኸቡሎም እዩ። ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ብዓበይቲ መንግስታትን ኣህጉራዊ ውድባትን ብተደጋጋሚ ዝተወሃዕ መጠንቀቕታታት እዚ ኣይሃቦን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ መን ኣብ ቅድመይ ደው ዝብል ኣሎ ካብ ዝብል ኣጉል ብደዐ ዓንደረ።

ርእሰ-ፋሽስቲ ኢሳይያስ፡ ኣብ ልዕሊ ህዝብታት ኤርትራ ዝለመደ ክቱር ንዕቀትን እከይ ተግባራትን ኣብ ልዕሊ ከባቢናን ዞባናን ክቐጽሎ ከምዘይፍቀደሉ፡ ኣብ ሃገረ ሊብያ ዝተኻየደ ጉባኤ መራሕቲ ሃገራት ኣፍሪቃ፡ ብጫ ካርድ ተዋሂቡዎ ነበረ። ብትምክሕትን ብደዐን ዝግወረ፡ ብበረኻዊ ኣተሓሳስባ ዝሻደን ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ ግን፡ ካብ ጸረ ሰላምን ሓማሰን ተግባራቱ እንተዘይተቐጠቡ፡ ጽባሕ ቀያሕ ካርድ ከወሃቦ ከምዝኸለል፡ ኣእሙርኡ ክቐበሎ ብባህሪኡ ስለዘይተዓደለ፡ ክፍኣቱ መሊሱ ገደደ። ከዳሚ፡ መወልቲ ግብረ-ሽበራውያን ዝኾና መንግስታት ብምዃን፡ ሰላም ሰማል ምዝራግ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ብጸጥታ ሕቡራት መንግስታት፡ ካብ ልኡላዊ ግዝኣት ጅቡቲ፡ ሰራዊቱ ክስሕብ ዝተወሃዕ መጠንቀቕታ ክቐበሎ ፍቓደኛ ከይኮነ ከም ልምዱ ተጽብኦሎ ቀጸለሎ።

ኣብ ህሉው ኩነታት ዓለምና፡ መን ይሕዘኒ ኢሉ ዝዕንድር መንግስታዊ ሽፍታ፡ ተጸይሩ ንዘይተወሰነ እዋን ክኸይድ ኣይክእልን። ብምዃኑውን ዓገብ ትገብር ኣሎኻ፡ ኢድካ ኣክብ፡ ዝብል ማዕዳን መጠንቀቕታን ሂቡ ሰማዒ ዝሰኣነ ማሕበረ ሰብ ዓለም፡ ብጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ኣበሉ፡ ንርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ዓንዳሪ ጉጅልኡን ኣደብ ዘተሕዝ፡ ግን ድማ ነቶም ካብ ወጋሕትኡ ኣብ ዕድመ ስልጣን ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ ከቢድ ማዕቀብ ዝተጻፈም ህዝብታት ኤርትራ ዘይትንክፍ ማዕቀብ ንምውሳኝ ጻዕርታት ቀጸለ። ማዕቀብ ዘተኩሮሎም መዳያት

ንምርድጻእ ኣብ ሞንጎ ኣባላት ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ዝኾና ሃገራት ምምኽርን ልዝብን ተኸየደሉ። ኣብ መደምደምታ ድማ ብዘይካ እታ ብብእዎኑ፡ ዝፈትዎዎ ዓዲም ገዲፍም ናብ ሃገራ ዝኣተዉ መንእሰያትና ብምእሳር፡ ብምስቓይን ናብ ፋሽስታዊ ስርዓት ኢሳይያስ ኣኣሌፋ ብምሃብ እንፈልግ፡ ሃገረ ሊብያ ዘስመዓቶ ተቓውሞ፡ ብ23 ታሕሳስ 2009 ብቁ.1907 ዝፍለጥ ታሪኻዊ ናይ ማዕቀብ ብይን ኣብ ልዕሊ ፋሽስታዊ መንግስቲ ኢሳይያስ ተበየነ።

ንፋሽስታዊ ስርዓት ህግደፍ ካብ ዓንጻርነቱ ክግታእ ዘገድድ ናይ ማዕቀብ ውሳኔ ምስ ተመሓላለፈ፡ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ዝሕዙዎን ዝሞብሎዎን ስኢኖም፡ ኣብ ገዛእ ሃገሮም ሕጊ፡ ፍትሕ፡ ርትዒ፡...ወዘተ፡ ዝበሃል ፈጽሞ ዘይፈልጡ ክነሶም፡ ናይ ፍትሕን ሕግን ጠበቓታት ብምኳን፡ "እዚ ውሳኔዚ ሕገ-ወጥን ፍትሕውን ኣይኮነን" እናበሉ ምእዳይ ጀሚሮም ኣሎዉ።

"ሞገራፍሲ ባዕላ ወቐዓ ተእዊ" ከም ዝበሃል፡ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ኣብ ዕድመ ፖሎቲካዊ ስልጣኑ፡ ኣብ ልዕሊ ጎረባብቲ ሃገራት ዝፈጸሞም ኣዕነውቲ ውግኣትን ወራራትን ሓንቲ መዓልቲኳ ተጋግየ ኢሉ ተነሲሑ ኣይፈልጥን። እኳ ደኣስ፡ ኣብ ኩሎም ዝበለዎም ኮኖታት፡ ዝተፈላለዩ ምስምሳት እናፈጠረ፡ ተመሲሱ ብሕቶ ልኡላውነትን ነጻነትን እናመሓለን እናጠሓለን ንህዝብታትና ብምድንጋር ኣብ ዝኣነደ ሓዊ ክንድደም ጸኒሑዮ። ናይቶም ካልኣት ጎረባብቲ ሃገራት ንግዝይኡ ንጎድኒ ገዲፍና ምስ ኢትዮጵያ ብሰበብ ዶብ ኣመኻንዩ ንጸቢብን ሃርጓምን ጉጅላዊ ረብሕኡ ንምሕላው ክብል ባዕሉ ዝወልዎ ደማዊ ኮኖት፡ ተሰልቢጡ **"ስርዓት ወያነ ካብ ዝኸሓነ ቅንኢ ነጂሉ፡ ልኡላውነትና ብምሃስ ሃገርና ንምጉባጥ ዝግለግ መራር ኣካይዱልና"** ብምባል፡ ንመላእ ህዝብታት ኤርትራ ብሓፈሻ፡ ንመንእሰያትና ድማ ብፍላይ ኣብ ዝወልዎ ኮኖት ከም ዕንጨይቲ መጋርያ ክሓሩ ገይሩም እዩ። ማሕበረሰብ ዓለም ብሓፈሻ፡ መንግስቲ ኣሚሪካን ሩዋንዳን ድማ ብፍላይ ዘቐረቡም እማመ ሰላማዊ ፍታሕ፡ ብብደዐ ነጻነት ሰፍ ዘይብል ዕንገዕ፡ ኣብ ሂወትን ሃብትን ህዝብታት ኤርትራ ኣውረደ። ብግንቦት 2000ዓ.ም. ሓይሊ ምክልኸል ኢትዮጵያ ሰፊሕን ሃንደበታውን መጥቓዕቲ ብምፍናው፡ ንድፋዓት ሓይሊ ምክልኸል ኤርትራ ጥሒሱ፡ ኣገዳሲ ክፋል ልኡላዊ መሬትና ተቐጻጺሩ ጉዕዞኡ ንቐድሚት ከም ዝግበገበ ምልክታት ኣብ ዝተራእየሉ እዋን ግን፡ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስ፡ ብሓይሊ ናብ ሳሕል ገዱ ክጸድፍ ምድላዎት ከካይድ እንክሎ፡ ብካልእ ሸንኽ ድማ፡ ነቲ ብንዕቀትን ብደዕን ክነጽጎ ዝኸረመ ሰላማዊ ፍታሕ ማሕበረሰብ ዓለም፡ ተቐቢልናዮ ኢና፡ ኮኖት ደው ክብል ግበራልና ኢሉ ናይ ምሕጽንታ ኣውያት ከስምዕን፡ ፖሎቲካዊ ስልጣኑ ካብ ውድቀት ክድሕን ናብ ኣልጀርያ ተጓየዮ። ስለዝኾነ ድማ 25 ትርብዒት ኪሜትር ፍሉጥ ልኡላዊ ግዝኣት ኤርትራ ንሰራዊት ባዕዲ ዓቃቢ ሰላም ኣረኪቡ ክስሕብ ብምቕባል፡ ክፍርም ከምዝተቐሰበ ናይ ትማሊ ተዘክሮናዮ። እንተኾነ ግን እቲ ዓለም ብዓለሙ ዝተኸታተሎ መንጠለና ስዕረት ዝተጎልበበ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን፡ ድሕሪ ውሳኔ ኮምሽን ዶብ ሕፍር ክይበሉ፡ **"ኣብ ኮኖት ተዓዊትና፡ ኣብ ሕጊ ረቲዕና"** ብምባል ዓይኖም ብጨው ተሓጺሶም፡ ዓይንን ኣእምሮን ህዝብታትና ከንቁሩ ሕፍር ኣይበሉን።

ሎሚ ድማ ብናይ ባዕላቶም ዓንጻር ፖሊሲ፡ ከባቢናን ዞፍናን ናብ ኮኖትን ቅልውላውን ንምሽማም ከካይዱም ዝጸንሑ እከይ ተግባራት ደው ክብሉ፡ ዝቐረበሎም ከባቢያውን ዓለማውን ምሕጽንታታት ብኣሽካዕላል ብምንጻም ተስፋ ዝቐረጸ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት፡ ንጸረ ሰላም ተግባራቶም ንምግታእ ዘቐንዕ ማዕቀብ ስለዝነበረሎም፡ ኣውያቶም ናብቲ ግዳይ ገይሮም ዝጸንሑን ከም ግሑዝ ኣቕሓ ዝርእይዎ ህዝብና **"ጠፋእካ፡ ተበራብር፡ ንሃገራዊ ልኡላውነትካ ተኸላኸል"** ብምባል፡ ብሽም **"ጥሙር-መኸተ"** ተቓውሞኡ ከስምዕ ናብ ሰፊሕ ወፈራ ኣትዮም ኣሎዉ። በዚ መሰረት ከኣ ኣብ ውሽጢ ሃገርናን ኣብ ወጻእን ሰፋሕቲ ናይ ህዝቢ፡ ሰራዊትን ሰራሕተኛታትን ተማሃሮን ሰሚናራት ኣብ ምክያድ ተጸሚዶም ይርከቡ።

ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ኣንጻር ውሳኔ ማዕቀብ፡ ጥሙር-መኸተ ዘላዕሉ ዘለዉ፡ ንናይ መን ረብሓ እዩ ዝብል ኣገዳሲ ሕቶ ብምልዓል እስኪ ቁሩብ ዝርዝር ኣቢልና ክንርእዮ ንፈትን። ኣብ ላዕሊ ብንጽር ከም ዝገለጸናዮ ኣብ ዝሓለፉ ዓመታት፡ ኣብ ልዕሊ ጎረባብቲ ሃገራት ባዕሎም ኮኖት ኣባሪዎም ተመሊሶም ከሰቡቲ ኮይኖም፡ ሂወት፡ ጥሪት ንብረትን ህዝብታትና ሓዊ ክበልዎ ምግባርም ናይ ቀረባ ተዘክሮና እዩ። ሕጂ ኸ እንታይ ክደግሙ ይደልዩ ኣሎዉ ማለት እዩ?

ፈለማ ግን፡ ጽሚቕ ትሕዝቶ ውሳኔ ማዕቀብ ብሓጸሩ ንርእኡ።

1. ስርዓት ኢሳይያስ፡ ካብ ወጻኢ ኣጽዋር ክየእቱን፡ ናብ ደገ ኣጽዋር ክየሰጋግርን ተኣሂዱ።
2. ላዕሊዎት ሲቭልን ወታደራዊያን ሓለፍቲ ናብ ወጻኢ ከይገቡ እገዳ ተነቢሩሎም።
3. ኣብ ወጻኢ ዘሎ ገንዘብ ላዕሊዎት ሓለፍትን ምስኦም ምትሕብባር ዘለዎም ኣካላትን ከይንቀሳቐስ ተኣሂዱ። ኢሳይያሳውያን በዚ ማዕቀብዚ ካብ ጸረ ሰላም ተግባራቶም ክግትኡ እንተዘይክኢሎምውን ካብኡ ንላዕሊ ዚውሰድ ስጉምቲ ምህላውን ተኣሚቲ ኣሎ።

ናይዚ ውሳኔዚ መበገሲ ድማ ብዘየሻሚ መንገዲ ተደጋጊሙ ክበርህ ጸኒሑ እዩ። ስርዓት ኢሳይያስ ንኩነታት ሰማልያ ንምሕማስ ክኸተሎ ዝጸንሑ ፖሊሲታት ክቐይርን፡ ልኡላዊ ግዝኣት ጅቡቲ ብሓይሊ ብምጉባጥ ዝሓዘ መሬት ለቐቐ ክወጽእ፡ ንጉዳዩ በቲ ዝተለመደ ስልጡንን ሰላማውን ኣገባብ መፍትሔ ክገብረሉ ተደጋጊሚ ምሕጽንታን መጠንቐቕታን ተዋሂቦም ስለዝተሓሰዘን ብዝጀመሮ ጸረ ሰላም መንገዲ ብምቕጻሉ ጥራሕ ዝተበየነሉ መበገሲ ማዕቀብ እዩ።

እነም ብዘየሻሚ መንገዲ ዝተቐመጡ ውሳኔታት ረብሓኦም ንህዝብታት ኤርትራ እንታይ እዩ?

1. ብብእዎኑ ብዝተፈላለዩ መንገድታት እናተመንዘዐ ዝውሰድ ገንዘብ ህዝብታትና መሸመቲ ኣጽዋር ከይወዕል ይገብር።
2. ስርዓት ኢሳይያስ፡ ብብእዎኑ ናብ ጎረባብቲ ሃገራት ኣጽዋር እናጓዓዘ፡ ኣብ ውሽጣዊ ጉዳይ ሃገራት ኢዱ ብምእታው፡ ንብረትን ሃብትን ህዝብታትና ካብ ምዕናውን፡ ሂወት መላምል መንእሰያትና ኣብ ዘይምልክቶም ኮኖት ኣትዮም ብኸንቲ ካብ ምቕጥፍን ይድሕኑ።
3. ላዕሊዎት ሰብ ስልጣናት ህግደፍ፡ ሃብቲ ሃገር እናዘረፉን ገንዘብ ህዝብና እናመንጠሉን ናብ ወጻኢ ሃገራት ብምልኣኸ፡ ካዝነኦም ዘህጥሩሉ ዕድል ክየጣጥሩ፡ ንህዝብታትና ሰጥ ለበጥ ኣቢሎም ክገዝኡ ዘብቐዎም ቁጠባዊ ሓይሊ ክየደልድሉ፡ ሰላም ጎረባብቲ ሃገራት ዝሕምስ ናይ ስለላን ጸጥታን መሓውሮም ንምፍራር ዘኸእሎም ንግዳዊ ንጥፈታት ክየካይዱ ብምዕጋት፡ ዕድመ ፖሎቲካዊ ስልጣን ኢሳይያስን ህግደፍን ቀስ ብቐስ እናተዳኸመ ዝኸደሉን ቃልሲ ህዝብታት ኤርትራ ኣብ ምጥንኻር ኣወንታዊ ተራ ዝጸወትን ይኸውን።

ኣብ ባይታ ዘሎ ክወን ሓቅን ረብሕኡ ንህዝብታትናን እዚ ኣብ ላዕሊ ብንጽር ዝተጠቐስ እናሃለው፡ ብሽም ጥሙር-መኸተ ተላዓሊሎም ንውሳኔ ማዕቀብ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ክቃወሙ ማለት ድዮ። ልኡኻት ሰብ-ስልጣናት ኢሳይያስ ናብ ዝተፈላለዩ ሃገራት እናወፈሩ፡ ሰላም ጎረባብቲናን ዞፍናን ንምዝራግ ዘኸእሎም ጸጥታዊ መጽናዕቲ ከካይዱ፡ ኣብ ወጻኢ ነበርቲ ካብ ዝኾኑ ዜጋታት ብሽም መሕወዩ ግብሪ ዝሰልዕም ገንዘብ ክምእርሩ፡ ብሽም ሰድራ ሰጠኣት፡ ኣካለ ሰንካላት፡ ምክልኸል ሃገር ወዘተ ብዝብሉ ዝተፈላለዩ ምስምሳት ረሲት ዘይቁረጸሉን ኦዲት ዘይግበርን ገንዘብ ህዝቢ ክምቱ ክፍቀደሎም ኣሎዎ። ኢሎም ድዮም ብሽም ጥሙር-መኸተ ኣንጻር ውሳኔ ማዕቀብ ሕቡራት መንግስታት ደው ክብሉ? ላዕሊዎት ሓለፍቲ፡ ሲቭልን ሰብ ጽራራ መኮንናት ኢሳይያስ፡ ሃብቲ ህዝብና እናዘመቱ፡ ጊላዊ ዕዮ መንእሰያትና እናመዝመቱ ዘዋህሉዎ

ገንዘብ ናብ ወጻኢ ሃገራት ልኪኹም ነገዶም ክሳዶም ክርጉዱ፡ ፖሎቲካዊ ስልጣኖም መሓለፎ ዝኸውን ቁጠባዊ ዓቕሚ ክኸድብቲ ምእንቲ ድዩ፡ ነቲ ኣብ ልዕሊ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስን እሙናቲን ዝተበየነ ማዕቀብ፡ ብሽም ጥሙር-መኸተ፡ ኣብ ጽርግያታት ወጺኦም ብሰላማዊ ሰልፊ ተቃዋሚ ክገልጹ ማለት ድዩ? ኣብዚ እዋንዚ ብሽም “ጥሙር-መኸተ”፡ ኣንጻር ውሳኔ ማዕቀብ ደው ዝብል ኤርትራዊ እንተሃልዩ፡ እናረገደ ዝግደፍን ዕድመ ረኺቦም ህዝቢ ክቕጥቅጡ፡ ሰላም ጎረብብትና ክከርጉ፡ ስልጣኖም መሓለፎ ዝኸውን ሃብቲ ክድልቡ ኢሉ፡ ውሳኔ ማዕቀብ ክቃወም ዝሓሰብ ኤርትራዊ ክህሉ ኣይክእልን ኣይግባእን።

ሎሚ ከምቲ ናይ ትማሊ፡ ምእንቲ ነጻነት “ሎሚ ዘይከተተ ብደገደ ከምዝኖተ” ዝተባህለ ዘይኮነስ፡ “ዕድመ ስልጣን ኢሳይያስ ንምንጻፍ ውሳኔ ማዕቀብ ንምቕጥም ዝኸተተ፡ ብደገደ ከምዝኖተ” ተባሂሉ ዝኸነነሉ እዋን እዩ። ሎሚ ብሽም ልክላውነትን ነጻነትን ሃገር፡ ንብዓት ሓርገጽ ብምንጻብ፡ ብጸረ ሰላም ፖሊሲኡን ተግባራዊ ምንቅስቃሱን ምኽንያት ዝተበየነሉ ውሳኔ ማዕቀብ ዝተሸምቀቐት ክሳድ ኢሳይያስን ጉጅልኡን ከዝልቕ ኢሉ ዝብገስ ውጭ ሓርትራዊ ክህሉ ኢልካ ዝሕሰብ ኣይኮነን።

እቲ ሓቂ እዚ ኣብ ሳዕሊ ዝተጠቐሰ እናሃለው፡ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ብሽም “ጥሙር-መኸተ” ንህዝብታትና ኣንጻር ውሳኔ ማዕቀብ ክሳዕሉዎም ዝጥቀሙሎም ስልጣንታት እንታይ ክኾኑ ይኸእሉ ኢልካ ምድህሳስ ብጠዕሚ ኣገዳሲ እዩ።
1ይ. ፋሽስታዊ ስርዓት ኢሳይያስ፡ ኣቐዲሙ ብዝተፈላለዩ ምኽንያታት ኣብ ልዕሊ ምምሕዳር ኣሚሪካ ዝኸኣነ ጽልኢ ንምስራጽ ሰፊሕ ወፊራ ከኣይድ ምጽንገሉ ዝፍለጥ እዩ። ኣብዚ እዋንዚ ድማ ከም ናይዚ መቐጸልታ ምስ ውሳኔ ማዕቀብ ተታሓሒዞ ዝኸየድ ዘሎ ወፊራ እዩ። ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ ኣብ ሓምሳታት፡ ህዝብታት ኤርትራ ንሃገራዊ ነጻነቶም ዘካይዱም ዝነበሩ ቃልሲ፡ ኣብ ጎድኒ ስርዓት ሃይለ ስላሴ ተሰላፋ፡ ሃገርና ብሽም ፊደረሽን ኣብ ትሕቲ ኢትዮጵያ ክትቁረን ዝገበረ እዩ። ድሕሪኡውን ሃገይ ሃይለስላሴ፡ ንወዕል ፊደረሽን ኣፍሪላ ኣካል ግዝእት ኢትዮጵያ ክገብራ እንከሎ ዝኾነ ይኹን ተቃዋሚ ኣየሰመዐን። ሎሚ ድማ ካብ ቅድሚ 12 ዓመታት ጀሚሩ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ክጥጁእ ዝጸንሐ መጥቃዕቲ ብሽም ማዕቀብ ተጎልቢቡ ንኤርትራ ንምጉዳእ ዝተበገሰ ስራም ውዲት እዩ። ስለዚ ሎሚውን ከምቲ ዝሓለፈ ንሃገራዊ ልክላውነት ክትዕቀብ፡ ኣብ ጎድኒ መንግስትካ ኮይንካ ተኸላኸል፡ ብምባል እዮም ክሳዕሉዎም ዝፍትኑ ዘለዉ።

ኩላትና ከም ንፈልጠ፡ ኣብ ኣርባዓታትን ሓምሳታትን፡ ህዝብታት ኤርትራ፡ ብመራሕቶም ኣብሎም ብሰላማዊ ኣገባብ፡ ከም ካልኣት ኣብ መግዛእቲ ዝነበራ ነጻነተን ዝተፈቐደለን ሃገራት ኣፍሪቃ፡ ተመሳሳሊ ዕድል ክወግዱም ኣብቲ ኢሎም ሓቲቶም እዮም። ግን ድማ ኣሚሪካ ምእንቲ ጂኦ-ፖሎቲካዊ ርብሓኣ ክትብል፡ ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ብመልክዕ ፊደረሽን ኣብ ትሕቲ ስርዓት ሃገይ ሃይለስላሴ ክትቁረን ድሉት ነይሩም። ሽዑ ብዝነበራ ጽልዋ ድማ ፖሊሲኡ ተግባራዊ ዝኾነሉ ኩነታት ፈጠራ። ኣብኡ ጥራሕውን ኣይተወሰነትን። ሃገይ ሃይለስላሴ ንወዕል ፊደረሽን ኣፍሪላ፡ ኤርትራ ኣካል ኢትዮጵያ ክገብራ እንከሎ ተቃዋሚ ኣየሰመዐትን። ወረ ኣብዚ ጥራሕውን ደው ኣይበለትን ኣሚሪካ። ህዝብታት ኤርትራ ምእንቲ ሃገራዊ ነጻነቶም ዘካይዱም ሰላማዊ ቃልሲ ሰማኒ ስኢኑ፡ ኤርትራ ኣብ ወዕል ፊደረሽን ምቕራና ጥራሕ ከይኣክል፡ ኣብ ትሕቲ ውዲታዊ ጎበዝ ስርዓት ሃይለስላሴ ምስ ወደቐት፡ ምእንቲ ሃገራዊ ነጻነት ብረታዊ ቃልሲ ምስ ተጀመረውን፡ ኣብ ጎድኒ ስርዓት ሃገይ ሃይለስላሴ ብምውጋን ንሰውራና ንምጥፋእ ጻዕርታት ምክያዳ ዚተሰወረ ምስጢር ኣይነበረን። ሰውራ ኤርትራ፡ ብሰፊሕን ወሳኝን ተሳትፎ ህዝብታት ኤርትራ፡ ጅግንነታዊ ቃልሲ ተጋደልቲ ደቆምን ንነጻነትና ዝድግፉ ሃገራት ብዘበርከቱ ምትሕግጋዝን፡ እናደልደለ ምስ ከደ፡ ብኡ መጠን ነባር መርገጺ ኣሚሪካ እናተለሳለሰ ከይዱ እዩ። ኣብ መጨረሻ ድማ ሰውራ ኤርትራ ዝብሉ ሓራ መሬቱ እናስፍሐን፡ ፋሽስታዊ ስርዓት ደርጊ ተደምሲሱ ሃገርና ሓራ ወጸት። ነጻነት ሃገርና ብመንገዱ ሪፈረንደም ኣብሉ ብ99.8% እው ንነጻነት ምስ ተደምደመ ድማ፡ ናይ ኤርትራ ነጻነትን ልክላውነትን ዕላዊ ኣፍልጦ ካብ ዝሃባ ዓበይቲ መንግስታት ዓለምና ሓንቲ፡ ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ እዩ። ካብዚ እዋንዚ ንደሓር፡ ኣሚሪካ ነጻነትን ልክላውነትን ሃገርና ኤርትራ ተቐቢላ ጥራሕ ዘይኮነትስ፡ ኤርትራ ኣብ ኣሚሪካ ኤምባሲ ከፊታ ክትንቀሳቐስ ዕድል ሂባ እዩ። ብተመሳሳሊ መንግስቲ ኣሚሪካውን ኣብ ሃገርና ኤምባሲ ከፊቱ ዲፕሎማሲያዊ ንጥፋታት ዘካይደሉ ኩነታት ተፈጠሩ። ኣብኡ ጥራሕ ከይተወሰነ፡ መንግስቲ ኣሚሪካ፡ ብሰውራ ኣብሎም ዝመጹ መራሕቲ ኤርትራን ኢትዮጵያን ከም መንእሰይት መጠን ተሰፋ ዝንበረሎም፡ ብዲሞክራሲያውነት ሞዴል ኣፍሪቃ ክኾኑ እዮም ብምባል፡ ፍሉይ ርክባትን ምትሕግጋዝን ክትገብር ድልዎቲ ዝኾነትሉ ኩነታት ተፈጠሩ ነይሩ እዩ። ቅድሚ 1997 ዓ.ም ዝነበረ ፍሉይ ብጽሓታት መራሕቲ መንግስቲ ኤርትራ ናብ ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ ድማ፡ ናይዚ ሓቂዚ መግለጺ እዮም።

ኣብ ዓውዲ ዲፕሎማሲ፡ ሓደ ልሙድ ብሃል ኣሎ። ቀዋሚ ርብሓምበር ቀዋሚ ዓርኪ ዝበሃል የልደን ዝብል እዩ። ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ፡ ኣብ ኣርባዓታትን ሓምሳታትን ዝነበራ መርገጺ፡ ንጂኦ-ፖሎቲካዊ ርብሓኣ ክትብል ኤርትራ ምስ ኢትዮጵያ ብሽም ፊደረሽን ክትቁረን ዝድግፍ መርገጺ ነይሩም እዩ። እዚ መርገጺዚ ብተረር መኸተን ቃልስን ህዝብታትናን ተጋደልቲ ደቆምን ተቐይሩ እዩ። ስለዝኾነውን ርብሓ ኣሚሪካ ምስ ሓዳስ ነጻ ኤርትራን መራሕታን ብዝፍጠር ዝምድና ከም ዝረጋገጸ ብምእማን፡ ናይ ኣርባዓታትን ሓምሳታትን መርገጺ ተቐይሩ። ሃገርና ነጻን ልክላዊትን ኮይና ኣብ ሕብረት ኣፍሪቃን ውድብ ሕቡራት መንግስታትን ኣባል ክትከውን ዝተቐበለት ሃገር እዩ።

ኣብ ዕድመ ስልጣን ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስ ዝነበረ ሓቂ ምስ እንዝከር፡ ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ፡ ስርዓት ኢሳይያስ፡ ብዘይ ዝኾነ ይኹን ሃገራዊ ቅዋም፡ ሰብእውን ዲሞክራሲያውን መሰላት ህዝብታትና ዓፊኑ፡ ምስ ጎረብብቲ ሃገራት እናሓለፈ ክናከስ እንከሎ፡ ዓው ኢላ ዓገብ ክትብሎ ኣይተሰምዐትን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ከም ቆልዓ ክትጥብር ምጽናሓ ኣሉ ዝበሃል ኣይኮነን። ሃርገም ኢሳይያስ፡ ካብ ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ ዝነበሩም ትጽቢታት ስለዘይተማልኡሉ፡ ከም ቆልዓ ኮርዮ፡ ናብ ጸርፍን ዘለፋን ኣብ ዝኣተወሉ እዋንውን መንግስቲ ኣሚሪካ ናይ ስቕታ መርገጺ ምውሳዱ ንኹሉ ብሩህ እዩ ዝነበረ።

ርእሰ ፋሽስቲ ኢሳይያስ፡ ናይዚ ዞባ ጸረ ሰላምን ምርግጋእን ሓይሊ ኮይኑ፡ ነዚ ከባቢ ብምሕማሱ፡ ሰላም ማሕበረሰብ ዓለም ኣብ ሰግኣት ክውድቕ እንከሎ፡ ርብሓ ኣሚሪካ ኣብዚ ዞባ ምትንካፋ ዘይተርፍ እዩ። ስለዝኾነውን መራሕቲ ኣፍሪቃ ሕብረት ንጸረ-ሰላም ተግባራት ፋሽስታዊ ስርዓት ህገደፍ ብምኽናን፡ ብባዮቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ንጸረ-ሰላም ተግባራቱ ዝገትእ ማዕቀብ ክብየሉ ዘመሓላለፎ ለበዋ ብምድጋፍ፡ ብፍሉይ ትጥመተሉ ቅንጣብ ምኽንያት የልደን። እኳ ደኣስ፡ እታ ብዲሞክራሲ እትምሕልን እትጥሕልን ዓባይ ሃገር ኣሚሪካ፡ ከም ኢሳይያስ ዝመሰለ በረኽኛ መንግስቲ፡ ብዘይ ሃገራዊ ቅዋም፡ ንመሳእ ህዝብታት ኤርትራ ጅሆ ሓዙ፡ ከም ዝደለዩ እናዓንደረ፡ ንከባቢናን ዞባናን እናሓመሰ፡ ናይ ሱቕታ መርገጺ ሓዛ ክትራርዎ ዝጸንሓትሉ ምኽንያት እንታይ እዩ ዝብል ሕቶ እናልዓለ ከዘራርብ ዝጸንሐ እዩ። ስለዚ ምስኣር ኣብ ልዕሊ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅልኡን ዝተወሰነ ማዕቀብ፡ ከም ሓቂ፡ ኣሚሪካ ደፊኣ ዘምጸኣቶ ዘይኮነትስ፡ ባዕሉ ኢሳይያስ ደፊኡ-ደፊፊኡ፡ ኣፍሪቃ ሕብረትን ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታትን ናብዚ ውሳኔዚ ክበጽሑ ዝደረሽ ስርዓት እዩ። ስለዝኾነውን ኢሳይያስን ጉጅልኡን ርኡይት ዝበናቶም ሸፊኖም፡ ሓጥቶም ከምቲ ዝለመዱም ናብ ሕቡራት መንግስታት ኣሚሪካ ንምጽናን ዝገብሩም ጸዕሪ “ጭግራፍሲ ባዕላ ወቐዓ ተእዊ” ዝብል ምሳ ኣበው ዘዘኻኸር እዩ።

2ይ. ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅለኡን፡ ህዝብታትና ብሽም ጥሙር-መኸተ እንጸር ውሳኔ ማዕቀብ ተቻውሞ ከልዕሉ ዝጥቀሙሉ፡ ስወር ሚላ ምህላወ ልቢ ክበሃሎ ዝግባእ እዩ። ኩላትና ከም ንፈልጦ፡ ስርዓት ኢሳይያስ፡ ብዝተኸተሎ ገባቲ ቁጠባዊ ፖሊሲ፡ ሰብ ሃብቲ፡ ደቂ ሃገርን ወጻኢተኛታትን ነጻ ኮይኖም ወፍሪ ዘካይዱሉ ኩነታት ግጥም እዩ። ብሰንኪ ገባቲ ፖሊሲ ህግደፍ፡ ሃገርና ቀስ ብቐሰ፡ ኣብ ግሚቕ ቁጠባዊ ቅልውላው እናተሸመመት ክትከይድ እንከላ፡ ስርዓት ኢሳይያስ ድማ ብሕጽረት ሸርፊ ወጻኢ ዝሳቐየሉ ኩነታት እናተፈጠረ ካብ ዝመጽእ ጸኒሑ እዩ። ከም ውጽኢት ናይዚ ድማ፡ ቀረብ ነዳዲ ብምቁራድ፡ ኣብ ኤርትራ መብራህቲ ኤሌክትሪክ ብእብረ ምዕዳል ግድን ዝኸነሉ ኩነታት ተፈጠሩ ነይሩ እዩ። ፋብሪካታት፡ ኣድለይቲ ጥሪ ኣቐሎት ብምሰእነን እናተገጸዎ ምኻደንውን ይፍለጥ እዩ። ብቐንዱ ከኣ ህዝብታትና ኣብ ዕዳጋ ኣድለይቲ ኣቐሎት ስእኖም ኣብ ከቢድ ጸገም ዝወደቐሉ ኩነታት ጸኒሑ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ዝርካቦም ኣቐሎት ካብ ሹቕ-ሕድሪ ህግደፍ፡ ብኩቦን ክሸምቱ ዝተገደደሉ፡ ኣብ ከተማታት ባኒ ንምርካብ ለይቲ ብቐሪ እናተሓንዘቶ መስርዕ ሕዞም ዝሓድሩሉ ኩነታት እዩ ጸኒሑን ዘሎን። እዚ ካብ ባህሪያት ፋሽስታዊ ስርዓት ኢሳይያስ ዝተበገሰ ግሚቕ ቁጠባዊ ውድቀት፡ ኣብ ዓለምና ኣጋጠሙ ዘሎ ፋይናንሳዊ ቅልውላው ተወሲኹዎ፡ ቁጠባ ኤርትራ ክጻወር ዘይክእል ሸኽም ተዳዕኒኑ ኣሎ።

እምብኣርከስ ምስዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ክውንነት ብምትሕሓዝ፡ ርእሰ-ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅለኡን ብውሳኔ ማዕቀብ ኣጋጠሙዎም ዘሎ ከቢድ ጸገም መዝሚዞም፡ ኣብ ልዕሊ ህዝብታትና ዘቐንዑ ምኅኒ ንምእማን ዝጻወቱዎ ኣዝዩ ርኽብ ስልቲ ምህላወ እዩ። ንሱ ድማ እቲ ዝርካቡ ኣይመውት ኣይሓዊ ኮይኑ ሰልኮም ክብል ዝጸንሐ ዕዳጋ ኤርትራ፡ ኣዕርዩ ክመውት ብምግባር፡ ህዝብታትና ካብቲ ዝበራዕዎ ኣዝዩ ክሓስሞምን ክማረሩን ብምግባር፡ ሕቶታት ከልዕሉ ምድራኽ እዩ።

ኢሳይያስን ጉጅለኡን ድማ፡ ነዚ ኮነ ኢሎም ክላዓል ዝዋስኡሉ ምረት ናይ ህዝብታትና መዝሚዞም፡ ውሳኔ ማዕቀብ ዘስዓቦ መዘዝ ከምዝኾነ ከእምኑ ዘካይዱዎ ወፈራ እዩ። ካብዚ ተበጊሶም፡ ነቲ ብባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ኣብ ልዕሊ መራሕቲ ህግደፍ ጥራሕ ዘቐንዑ ማዕቀብ፡ ህዝብታትና ብሽም "ጥሙር መኸተ" ተቻውሞኦም ከስምዑ ምልዕዳል እዩ።

እቲ ብሩህ ሓቂ ግን፡ ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት፡ ንህዝብታት ኤርትራ ኣድለይቲ ዝኾነ ሃለኹቲ ኣቐሎት ካብ ወጻኢ ናብ ውሽጢ ዓዲ ከይኣትዉ ማዕቀብ ኣይገበረን። ሰብ ሃብቲ ደቂ ሃገርን ወጻኢተኛታት፡ ነጻ ኮይኖም ኣብ ንግዳዊ ንጥፈታት ተዋፊሮም ንባዕሎም ተጠቐሞም ንህዝብታትና ክጠቐሙ ማዕቀብ ኣየንበረን። ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ኣብ ደገ ዘለዉ ወገናት፡ ብቐጥታ ኣብ ዓዲ ንዘለዉ ስድራታቶም ገንዘብ ከይልእኩ ማዕቀብ ኣየመሓላለፈን። ማዕቀብ ባይቶ ጸጥታ፡ ገንዘብ ናብ ካዝና ኢሳይያስን ጉጅለኡን ከይኣቱ ጥራሕ ዝኸልክል እዩ። ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት፡ ሸኮር፡ ፊኖ ከምኡውን ነዳዲ ብመራኸብ ተጻዒኑ ናብ ኤርትራ ከይኣቱ ኢሉ ኣይኣገደን። ብኣንጻሩ ንህዝብታትና ንምልዕዳታዊ ሂደቶም ይኹን ንዘላቑ ዕብዮቶም ዝጠቐሙ ቁጠባውን ንግዳውን ንጥፈታት ከይሰላሰሉ ከቢድ ማዕቀብ ኣምቢሩ ጅሆ ሕዙዎም ዘሎ፡ ባዕሉ ርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስ እዩ። ስለዝኾነውን "ነታ ዘላታስ ተወሰኺታ" ከም ዝበሃል፡ ኣብ ልዕሊ ውሳኔ ማዕቀብ፡ ተቻውሞ ህዝብታትና ንምልዕዳል ካብ ዝበል ጸቢብ ጉጅላዊ ሓሳባት ነቐለ፡ ኣብ ልዕሊ መንባብር ህዝብታትና ተወሳኺ ማሕበራውን ቁጠባውን ማዕቀብ ዝጽዕኖም ባዕሉ ፋሽስታዊ መንግስቲ ኢሳይያስምበር ባይቶ ጸጥታ ሕቡራት መንግስታት ኣይኮነን። ፋሽስታዊ ስርዓት ኢሳይያስ ኮነ ኢሉ ብዝኸተሎ ስወርን ርኽብን ሚላ፡ ኣብ ልዕሊ መንባብር ህዝብታትና ዝወርድ ተወሳኺ ማሕበራውን ቁጠባውን ቅልውላው፡ ብሕታዊ ተሓታቲኡ ባዕሉ ስርዓት ኢሳይያስ እዩ። ስለዝኾነውን ውሳኔ ማዕቀብ ባይቶ ጸጥታ፡ ኣብ ልዕሊ ጎረባብቲ ሃገራትን ዞባናን ክዕንድርን ሰላሞም ክዘርግ ዝጸንሐ ፋሽስታዊ ስርዓት ኢሳይያስ ኣደብ ክገዝእ ዝገብር ብምኅኒ፡ ህዝብታትና ብሽም "ጥሙር-መኸተ"፡ ንርእሰ ፋሽስት ኢሳይያስን ጉጅለኡን ከድሕኑ ዘይኮነስ፡ ኣብ ዓቕሊ ጽበት ተሸሚሙ ዘዕለብዎ ዘሎ ስርዓት፡ ሓመድ ድበኢ ናብ ዘቀላጥፍ ህዝባዊ ናዕቢ ክቕይሩዎ ይግባእ።

